

การสร้างสรรคผลงานศิลปะเรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ¹

received 13 AUG 2020 revised 29 APR 2021 accepted 31 DEC 2021

ศุภชัย ศาสตรสาระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาสหศาสตร์ศิลป์

ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

เนื้อหาเรื่องราวของมนุษย์ชักชวนให้เกิดการคิด การตั้งคำถาม และการตีความมนุษย์ในสภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม เรื่องราวเหล่านั้นชวนให้คิดอย่างไร ชวนให้รู้สึกอย่างไรกับวิถีชีวิตที่ถูกเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารทางไกล ผลพวงอันมีที่มาจากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในมิติต่าง ๆ ก่อให้เกิดการบั่นทอนรากเหง้าทางวัฒนธรรมและการถูกลืมเลือนของชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนึกรักในพื้นถิ่นของตน วิสัยทัศน์ วิถีคิดที่สืบทอดจากบรรพบุรุษมาอย่างช้านาน ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นผลพวงที่มีผลต่อเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านวัตถุที่ก้าวล้ำเกินผู้คน (และได้เข้าครอบงำผู้คน) ในผลงานครั้งนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มาตลอดช่วงของชีวิตเพื่อทำความเข้าใจในความเป็นไปของการเปลี่ยนแปลง

ปะติ ทองดีกับผู้เขียน สหายต่างวัยในวงสนทนาพร้อมกับการขับกล่อมดนตรีหลาย ๆ ครั้งของบทสนทนายังทำให้ความสัมพันธ์แนบแน่น พรั่งพรู ระหว่างคนต้นน้ำกับคนที่มาจากปลายน้ำ ต่างทำหน้าที่ของกันและกันที่จะร่วมผลักดันเรื่องราวของผืนป่าและสายน้ำ แผ่นดินแม่ผู้ให้กำเนิดชีวิต อาหารหล่อเลี้ยงผู้คนทั้งบนดอยและที่ราบ

ผลงานครั้งนี้สร้างสรรค์ขึ้นจากทีมงานไม่ต่ำกว่า 30 ชีวิต ทั้งทีมประติมากร จิตรกร นักเขียน นักเล่าเรื่อง แม้กระทั่งนายอำเภอถลางพัฒนาที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งดินแดงจำนวน 5 คิว มาแย่งรื้อเบิงกระบอกเสียงสถาน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมให้ได้ตามต้องการของศิลปิน ประกอบกันเป็นการเล่าเรื่องของชีวิตผู้คนและความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าผ่านผลงานศิลปะ

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคผลงานศิลปะเรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ” ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2018

การเผยแพร่ผลงานในครั้งนี้ไม่ได้มุ่งแสวงหาสุนทรียภาพใหม่ ๆ เท่านั้น ผู้เขียนเชื่อว่าเนื้อหา - เรื่องราวที่สำคัญของศิลปะสามารถกระตุ้นผู้ชม ให้ตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิต สังคมและสรรพสิ่ง เน้นคุณค่าหลักที่สำคัญของศาสตร์แห่งศิลปะ การนำเสนอผลงานในครั้งนี้ ผู้เขียนได้นำผลงานชิ้นสำคัญ ๆ ในช่วงการสร้างสรรค์ 5 ปีหลังนำมาประกอบเพื่อให้เห็นกระบวนการ ทั้งในเรื่องของรูปแบบ เทคนิค ความคิด ตลอดจนทัศนคติความเชื่อต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของผู้เขียน เพื่อแสดงเจตจำนงและเป้าหมายประสงค์ในการสร้างสรรค์

คำสำคัญ: สุนทรียะ, ศิลปะสมัยใหม่, ชีวิต, สังคม, เรื่องเล่า

The Creation of Story-telling Art Work of the Tale of Mr. Thongdee and a Man with Two Kettles¹

Supachai Sastrasara

Assistant Professor of Division of Interdisciplinary Arts,
Department of Visual Arts, Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University

Abstract

Stories of human beings trigger the thinking, questioning and construction to the status as human beings in the environs of materialism. What kind of thinking have such stories trigger, what feelings they cause towards the way of life that has been changed under the flow of the changing culture, and the advancement of technologies and remote communication? Collateral effects caused from radical development in various dimensions have led to the destruction of cultural roots, the abandonment of ethnicity, and the loss of domestic wisdoms, love for motherland, visions and ways of thinking that have been passed on from ancestors for a long period of time. All the aforementioned phenomena are consequences of material development that has been ahead of people (and thus has dominated people). In this project, I, the Author, have studied on changes in all the aforementioned matters throughout the life in order to understand the natures and statuses of changes.

Pati Thongdee and I, two friends with different ages, have had many conversations, with music played along. The more conversations we have had the closer our relationship is. It is the close and flowing relationship between an upstream person and a downstream person, each of which play his own roles and supports each other in order to tell the stories of forest, water and motherland that give to people who live on highlands and plains lives and food.

¹ This research article is a part of the research project entitled “The Creation of Story-telling Art Work of the Tale of Mr.Thongdee and a Man with Two Kettles” which receives funding from Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University, for the fiscal year of 2018.

The work in this project is created by the team of no less than 30 members who are sculptors, painters, writers, story tellers and even the governor of Kalayaniwatthana District who facilitates the transportation of 5 cubic meters of laterite to Rampoeng Kraboksiangsathan in order to create the environs to be in accordance with the needs of the artists. All the components work together to tell the story of people and fertility of forest through art works.

Not only does the dissemination of the work in this project aim at the attainment of new meanings of aestheticism but it also, in my opinion and belief, urges audiences, with key story and contents of this art works, to question the life, society and things, with the emphasis on the key principles of arts. As for the presentation of the works in this project, I use some of my highlighted works in the past 5 years as the complements that show the process of creation in terms of patterns, techniques, concepts, and attitudes and beliefs concerning the creation of my works in order to reflect the dispositions and objectives of the creation of the works.

Keywords: Aestheticism, Modern Arts, Life, The Society, Story Telling

1. บทนำ

“อุตสาหกรรม 4.0” เป็นนามธรรมอย่างหนึ่ง เป็นแนวความคิดประการหนึ่งไม่ใช่เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือแนวคิดใหม่ ในทางตรงกันข้ามแวดวงอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิต พุดถึงแนวคิดนี้กันมานานร่วม 10 ปี แล้วในโรงงานผลิตทั้งหลายในประเทศที่ก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมเปี่ยมด้วยความคาดหวังเรื่องรองว่า “วิถี” ของการผลิตยุคใหม่จะเป็นผลมาจากการผสมผสานระหว่าง “โลกออนไลน์” เข้ากับ “โลกของการผลิต” จนกระทั่งในปี 2016 แนวคิดนี้ถึงจะเป็นที่ตระหนักและถูกพูดถึงเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและไม่หยุดหย่อน บรรลุถึงจุดที่ทำให้ “นามธรรม” กลายเป็น “รูปธรรม” อุตสาหกรรม 4.0 ก็เหมือนกับ การปฏิวัติอุตสาหกรรมทุกครั้งก่อนหน้านี้ ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การผลิตแต่มีการเชื่อมซึ่กันระหว่างโลกจริง ๆ ในเชิงกายภาพกับโลกเสมือนที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตและสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ เพื่อจัดการกระบวนการผลิตทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยี ไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไปการดำเนินชีวิตในยุคนี้ที่ทุกอย่างรวดเร็วและสะดวกสบายให้มีความสุขและเพื่อก้าวทันเทคโนโลยีเหล่านั้น จึงควรใช้ชีวิตด้วยความมีสติและรอบคอบไม่ตกโหลไปตามกระแส (Pattaratanakun 2017) ทุกอย่างสร้างความเปลี่ยนแปลงและส่งผลไปถึงการบริโภค สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ จนถึงนิยามของคุณค่าความเป็น “มนุษย์” อีกด้วย ธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ธรรมชาติของสมัยใหม่ก็คือหลังสมัยใหม่ ธรรมชาติของการกลายเป็นหลังสมัยใหม่ ที่แปลกประหลาดนี้ปรากฏเด่นชัดในรากศัพท์ของคำว่า สมัยใหม่ ในภาษาละติน คำว่า modo หมายถึง “เมื่อ همین” ดังนั้นตามอักษรแล้ว หลังสมัยใหม่จะหมายถึง “ภายหลังจากเมื่อ همین” (After Just Now) นำแปลกที่นิยามศิลปะหลังสมัยใหม่เกิดขึ้นจากข้อขัดแย้งของคำว่า “เมื่อ همین” ที่ปฏิเสธ “เมื่อ همین” ที่เกิดก่อนหน้าตนเอง ตามที่นักปรัชญาฝรั่งเศส Jenan Francois Lyotard (ฌ็อง ฟร็องซัว ลียอตาตร์) (Maher 2017, online) เสนอไว้

หากเรากำลังก้าวสู่สมัยใหม่จริง ๆ แล้วสมัยใหม่ที่ว่านี้เริ่มต้นเมื่อใดกันแน่ ในทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่มักจะทำสงครามกับสิ่งที่มาก่อนเสมอ ในความหมายนี้สมัยใหม่จึงมักจะเป็นหลังอะไรสักอย่างเสมอ สมัยใหม่ในท้ายที่สุดก็ทำสงครามกับตัวเองและกลายเป็นหลังสมัยใหม่อย่างเลี่ยงไม่ได้จนกระทั่งถึงร่วมสมัยที่เรา กำลังติดกับดักทางภาษาที่ไม่สามารถไปต่อได้ กำลังรออะไรบางอย่างหรือรอความจริง

การที่คอนเซ็ปทูลอว์ต เน้นความคิดของศิลปิน ทำให้กิจกรรมหรือความคิดต่าง ๆ มีความเป็นไปได้ที่จะเป็น “ศิลปะ” โดยไม่จำเป็นที่จะต้องแปรความคิดนั้นออกมาเป็นภาพแบบจิตรกรรมหรือประติมากรรม งานศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบันจึงเปิดกว้าง การละทิ้งศิลปะวัตถุ (จิตรกรรมและประติมากรรม) ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างศิลปิน คนดู นักวิจารณ์ และคนอื่น ๆ ถ้ามองไปที่กิจกรรมของมนุษย์ในช่วงที่ผ่านมา จะเห็นว่าเริ่มส่งผลกระทบต่อโลกมากขึ้นโดยเฉพาะการเติบโตอย่างรวดเร็วของประชากรโลก ปริมาณการใช้ทรัพยากรที่สูงขึ้นมาก ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและขบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะตลอดจนกระทั่งตัวงานศิลปะเอง

ประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เขียนเห็นถึงแนวคิดที่ว่างานศิลปะก่อให้เกิดคำถามว่า “งานศิลปะคืออะไร” ขบวนการสร้างสรรค์ที่ใช้องค์ประกอบทางศิลปะ มีการพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดตั้งแต่ว่า ศิลปะขยายกรอบเก่าตลอดเวลา ความเป็นจริงในงานศิลปะไม่ได้อยู่ที่วัตถุ (Ideal Reality) และอาจจะไร้ระเบียบในระบบ ถ้างานเล่าเรื่องพ้นความคิด ก้าวข้ามความสามารถไปได้ก็จะเป็นงานศิลปะที่ดี ดังคติพจน์สุดคลาสสิกของศาสตราจารย์ ศิลป์ พีระศรี (Arthouse School 2019, online) ที่กล่าวว่า “ศิลปะไม่ได้สอนให้วาดรูปแต่สอนให้รู้จักการใช้ชีวิต”

2. ที่มา แรงบันดาลใจ และอิทธิพล

รากฐานที่มาจากศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย เริ่มรับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ซึ่งในขณะนั้นโครงสร้างของสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ถึงในระดับที่เรียกว่าการปฏิวัติสังคมและศิลปวัฒนธรรมก็ว่าได้ เนื่องจากยุคสมัยแห่งตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อระบบความคิด ระบบการมองเห็นมากเพียงพอที่จะเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนได้ จุดมุ่งหมายแห่งการปฏิวัติโครงสร้างสังคม ในช่วงเวลานั้นจึงเป็นการปรับให้ “ทันสมัยและเป็นไปตามวิถีชีวิตของผู้คนตามยุคสมัย” แบบตะวันตก

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมอย่างหนัก ส่งผลให้เกิดการเข้ามาแทนที่ของกลไกต่าง ๆ ในสังคม การศึกษาระบบโรงเรียนเข้ามาแทนที่วัด เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่วิถีเดิม ฯลฯ ส่งผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิตและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ สิ่งสำคัญในที่นี้จากศิลปะที่เคยผูกอยู่กับสถาบันศาสนาและราชสำนักได้กระจายสู่มหาวิทยาลัยและแหล่งความรู้อื่น ๆ มากยิ่งขึ้นอีกทั้งเนื้อหา เรื่องราว รูปแบบ เทคนิค วัสดุของศิลปะมีอิสระมากขึ้นและจากอิทธิพล “ศิลปะสมัยใหม่” (Modern Art) ทำให้คำว่า “ศิลปิน” (Artist) มีบทบาทเป็นที่รู้จักในวงการการศึกษาระดับสูงมากขึ้น

ศิลปะสมัยใหม่ในไทยซึ่งมีรากฐานจากศิลปะยุโรบนั่น จึงเป็นธรรมดาที่สังคมย่อมเกิดความสับสนระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ ความสับสนดังกล่าวทำให้เกิดศิลปกรรมสมัยใหม่แบบไทย ๆ ทั้งการเลียนแบบศิลปะยุโรปโดยตรง การเลียนแบบศิลปะประเพณีของไทยโดยตรง การผสมผสานระหว่างสิ่งเก่าและสิ่งใหม่ หรือการปรับปรุงพัฒนาต่อจากศิลปะตะวันตก ความพยายามที่จะหาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองเป็นเรื่องยาก เพราะเราต้องศึกษาดำรงตะวันตกทั้งประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ตัวของผลงาน และศิลปินเหล่านั้น คำว่า “รสนิยมนานาชาติ (International-taste)” ดูเป็นคำตอบที่ผู้เขียนเชื่อเช่นนั้น เพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งข่าวสาร ข้อมูลรู้เท่าเทียมกัน การถ่ายเทวิทยาการและศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ศิลปะร่วมสมัย (Post Modern) ในปัจจุบันกำลังมุ่งเข้าสู่รสนิยมแบบนานาชาติ ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของแต่ละคนที่จะปรับตัวเข้าสู่วิถีชีวิตแบบสากล

อิทธิพลทางความคิดและการพัฒนาการของประสบการณ์ ความสัมพันธ์ของชีวิตและสังคม โดยใช้ศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน เชื่อมโยง สร้างกลไกที่ทำให้มนุษย์เกิดการตั้งคำถามและตีความในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และธรรมชาติ รวมไปถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ผ่านวิธีการของผู้สร้างสรรค์ที่เข้าไปสร้างความเชื่อมโยงกับภูมิปัญญา

ท้องถิ่น สำหรับผู้เขียน การเดินทาง การพบเห็นวิถีชีวิตของผู้คน สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ นำให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์นี้ขึ้น

2.1 แรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์ศิลปะ

การสร้างสรรค์ศิลปะเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ เป็นปฏิกิริยาต่อเนื่องกันจากอดีตถึงปัจจุบันเป็นการ เรียนรู้เพื่อผลแห่งการพัฒนา ผู้เขียนเห็นว่าที่มาของแรงบันดาลใจและอิทธิพลในการสร้างผลงานศิลปะมาจาก 4 แหล่ง คือ

2.1.1 จากข้อมูลประวัติศาสตร์ศิลปะต่าง ๆ

2.1.2 จากข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ และสุนทรียศาสตร์

2.1.3 จากประสบการณ์ตรง

2.1.4 จากการพัฒนา การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินที่ค่อย ๆ เรียนรู้และพัฒนาการผลงานของตัวเอง ไปสู่ปฏิบัติการใหม่

สำหรับแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์ศิลปะสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ ดูเป็นแรงบันดาลใจหนึ่งสำหรับผู้เขียน ที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

มาร์แซล ดูว์ซ็อง (Henri-Robert-Marcel Duchamp) เป็นศิลปินผู้ยิ่งใหญ่อีกแนวหนึ่ง ซึ่งต่อมาเรียกว่า “คอนเซ็ปทวลอาร์ต (Conceptual Art)” เป็นศิลปินที่ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหา เรื่องราว โดยใช้วัสดุ สำเร็จรูปเหล่านั้น ดังที่เขาให้ความเห็นไว้ว่า “ความเป็นอยู่ของวัตถุแต่ละสิ่งถูกจารึกถึงความสัมพันธ์ของเวลา และสถานที่ที่มีต่อวัตถุนั้นเสมือนเป็นข้อมูลอันหนึ่ง” (คล้ายกับเหตุการณ์หนึ่ง)

ผลงานของผู้เขียนทั้งอดีตและปัจจุบันได้แรงบันดาลใจมาจาก “หลักการวัสดุสำเร็จรูปของดูว์ซ็อง” ที่สื่อสาร ความหมายทางศิลปะ โดยการนำเสนอวัตถุสิ่งของที่มีอยู่แล้วทั่วไปในชีวิตประจำวันมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ ด้วยวิธีคิดนี้ทำให้ผู้เขียนไม่ตกอยู่ในกับดักของเทคนิค เนื่องจากเล็งเห็นว่าศิลปะเป็นเรื่องของชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับการรับประทานอาหาร ที่วันนี้อยากกินสิ่งใดก็หาสิ่งนั้นมากิน ไม่เจาะจงว่าต้องกินสิ่งเดิมเสมอไป โดยเชื่อว่าศิลปะนั้นมิใช่เป็นเพียงวัตถุ แต่ศิลปะนั้นคือ นามธรรมแห่งการเชื่อมโยงชีวิตจากผู้คนสู่ผู้คน จากผู้คนสู่ป่า จากผู้คนเข้าสู่ภาวะทางความคิด ความรู้สึก ดังนั้นศิลปะจึงสามารถเป็นไปได้ในหลากหลายแนวทาง ถ้าหากศิลปะสามารถนำผู้คนไปสู่นามธรรมนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.2 แรงบันดาลใจทางสุนทรียศาสตร์

ทฤษฎีของดิอริ เน้นให้ผู้เขียนเกี่ยวกับเอกภาพของชีวิตและศิลปะ ศิลปะมาจากชีวิตสามัญเป็นการทำให้ประสบการณ์ธรรมดาเหล่านั้นเราใจ เข้าใจได้ และเต็มไปด้วยความหมาย ทั้งยังแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของศิลปินนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ชีวิตในแต่ละเวลาสถานที่ซึ่งทำให้ผู้เขียนเห็นว่าความสำคัญของเนื้อหาเรื่องราวของศิลปะต้องมาจากวิถีชีวิตจริง เป็นปฏิกิริยาของอารมณ์และความคิดกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังข้อความที่กล่าว

“ฉันพยายามแสดงให้เห็นถึง สุนทรียภาพไม่ใช่สิ่งที่แปลกหน้าในวิถีของเรา มันเป็นการพัฒนาของบุคลิกภาพที่ชัดเจนและเข้มข้นจริง ๆ เป็นการนำเสนอทุก ๆ ประสบการณ์ที่ธรรมดาสามัญอย่างสมบูรณ์ ความเป็นเอกภาพในศิลปะมาจากความสัมพันธ์ระหว่างการทำและการรับรู้เป็นพลังที่ออกไปและเข้ามาทำให้ประสบการณ์กลายเป็นสุนทรียภาพ” (Supawan 2017, online)

เช่นเดียวกันกับคำประกาศอันทรงพลังในปี ค.ศ. 1979 ของโยเซฟ บอยส์ “เราทุกคนคือศิลปิน” หรือ “Everyone is an artist” ศิลปินเยอรมันผู้ก่อตั้งกลุ่ม Fluxus (Friedman 1998) (Kitirianglarp 2017, online) เป็นศิลปินที่สนใจความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะ การเมือง และชีวิตประจำวันของผู้คน Fluxus ถือกำเนิดขึ้นในทศวรรษ 1960 โดยริเริ่มตั้งคำถามกับสถานะและอัจฉริยภาพของศิลปิน ซึ่งมักจะถูกมองว่ามีความพิเศษสูงส่งกว่าคนทั่วไป บอยส์ ตั้งคำถามง่าย ๆ ว่า ทำไมคนทั่วไปจะทำงานสร้างสรรค์ไม่ได้ เราต้องไม่มองว่าคนส่วนใหญ่ (ที่ไม่ใช่ศิลปิน) ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ด้วยประการเช่นนี้ทำให้ผู้เขียนนำประเด็นเรื่อง “ชีวิตสามัญ” ทั่วไปตามชุมชนหรือพื้นที่เฉพาะ ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญแก่วงสนทนามากที่สุด

ในกระบวนการลงพื้นที่ เพราะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ แม้กระทั่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการค้นหาสาระพิเศษจากพื้นที่นั้น ๆ และการนำสาระพิเศษเหล่านั้นมาเป็นประเด็นทางศิลปะ จำเป็นต้องให้ผู้คนที่นั่นรับรู้และภูมิใจในสาระพิเศษเหล่านั้นด้วยการลงพื้นที่ของผู้เขียน จึงไม่ใช่การฉกฉวยเพื่อยกประเด็นเหล่านั้นมาทำงาน แต่เป็นการขยายขอบเขตความคิดและเชิดชูสาระพิเศษเหล่านั้นเสมือนองค์ความรู้ที่มีคุณค่า

สำหรับหัวข้อ “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ” จะมีเนื้อหาประเด็นในการส่งเสริมตัวตนและความสำนึกรักในชาติพันธุ์ จิตวิญญาณแห่งบรรพบุรุษที่คอยประสานระหว่างผู้คนและส่งเสริมวิถีชีวิตในการรักษาผืนป่า สัตว์ป่า ต้นน้ำลำธาร ให้แก่คนรุ่นหลังสืบทอดโดยการทำงานศิลปะในครั้งนี้จะผ่านเนื้อหา รูปแบบ เทคนิค และนำเสนอในรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย ซึ่งผู้เขียนให้ความสำคัญระหว่างประสบการณ์ชีวิต ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้เขียนให้ความสำคัญต่อเนื้อหาเรื่องราวของมนุษย์ภายใต้กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมสังคมโลกในมิติต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น นอกจากแรงบันดาลใจจากโลกศิลปะที่กล่าวมาข้างต้น ประสบการณ์ตรงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดกระตุ้นต่อแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้เขียนชอบการเดินทางสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้คนรอบข้าง ตลอดจนการใช้ชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ภายใต้วัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และในขณะเดียวกันผู้เขียนต้องการสะท้อนความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้เขียนผ่านการบอกเล่า โดยใช้ผลงานศิลปะเป็นสื่อในการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อตั้งคำถามว่าพวกเขารู้สึกอะไรและอย่างไร ท่ามกลางเงื่อนไขทางวัฒนธรรมวัตถุนิยมที่พวกเขาสร้างขึ้นและปกครองตนเอง

3. พัฒนาการของผลงานในอดีต

สำหรับแนวทางการสร้างสรรค์ ผู้เขียนเน้นการสื่อสารเนื้อหาและเรื่องราวเป็นสำคัญ เหตุที่สนใจการสื่อสารความหมายในศิลปะมากกว่าสนใจเรื่องความงดงาม อาจสืบเนื่องจากที่ผู้เขียนให้ความสำคัญ “วิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม” มาตลอดตั้งแต่เยาว์วัย ความสนใจดังกล่าวผลักดันให้ผู้เขียนปรารถนาที่จะสร้างผลงาน เพื่อสื่อสารในทัศนคติและวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ของชีวิตและสังคมมาโดยตลอด ขึ้นอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและอารมณ์ความรู้สึกจะส่งเสริมซึ่งกันและกัน

3.1 Lightning Conductor, 2009

แสงให้เราเห็นสิ่งต่าง ๆ ส่วนต่าง ๆ ของโลกใบนี้ (ใครเป็นผู้กำกับ) “สายกำบังผ่านบ้านผ่านเมือง แฉกปากกว้างจะฮ้องกินเงิน” เป็นวลีที่สะท้อนถึงสังคมได้ดี เมื่อไรที่สายแฉกมุดลักทอส่งทอลำเลียงไป แฉกก็จะทำงานตามด้วยภาพและเสียง การแปรเปลี่ยน เปลี่ยนแปลงของการเห็นและการได้ยิน ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ความรู้สึก และสภาพร่างกายของคนเรา ถ้าเราไข่มุน้อย่างสร้างสรรค์จะมีประโยชน์ พระเจ้าหรือมนุษย์ใครกันแน่ที่ เป็นผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 1 ผลงาน Sculpture, Installation “Lightning Conductor”
(© Supachai Sastrasara 2009)

รายละเอียดของผลงานที่นำภาพเขียนพระเจ้าของศิลปิน Michelangelo (Maher 2019, online) ที่เพดานโบสถ์น้อยซิสทีนนำมาประกอบเป็นผลงานด้วย

ภาพที่ 2 ผลงาน Sculpture, Installation “Lightning Conductor”
(© Supachai Sastrasara 2009)

3.2 Local Mask, 2015

ภาพสะท้อนที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการร่วมมือระหว่างศิลปินและนักศึกษาศิลปะชั้นปีที่ 1 จำนวนหนึ่งร้อยกว่าคน โดยการรังสรรค์เนื้อหาเรื่องราว ไอโม่ง ผู้คุมหน้าที่ของกรรมกร เป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่ขยายขอบเขตการสร้างสรรค์เพื่อหาจุดร่วมกันในการนำเสนอภาพของวิถีชีวิตผู้คนในสังคมยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 3 Performance “Local Mask”
(© Supachai Sastrasara 2015)

4. จุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์

ดังได้ตั้งปณิธานในช่วงชีวิตที่เหลืออยู่นำพาเรื่องราว เรื่องเล่าเผยแพร่สู่สังคมจากยอดดอยสู่ปากอ่าวไทย สะท้อนภาพของชีวิตผู้คนในสังคมและสิ่งแวดล้อม เรื่องราวและเรื่องเล่าของการทำงานร่วมกันระหว่าง ปะติ ทองดีกับผู้เขียนเป็นหนึ่งในบทขยายที่นำไปสู่บทอื่น ๆ เรื่องราวอื่น ๆ เพื่อปลุกกระแสของสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็น ปัญหาของยุคสมัยที่เกิดจากผลของการพัฒนาของมนุษย์

4.1 ต้องการสะท้อนภาวะวิถีชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

4.2 ต้องการสร้างผลงานและกระบวนการทางศิลปะที่สามารถสื่อสารเรื่องราวออกสู่สาธารณชน

4.3 ต้องการสื่อสารเทคนิค วัสดุ ความเหมาะสมสำหรับรูปแบบและแนวคิด

4.4 ต้องการขยายพื้นที่ทางศิลปะและกระบวนการทางศิลปะไปสู่ชีวิตจริง

5. ขอบเขตของการศึกษา

สำหรับขอบเขตของเวลาการทำงานขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ประสบการณ์การเดินทาง มุมมองของชีวิตในการทำงาน ครั้งนี้ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั้งบนดอยและพื้นที่ราบ ทั้งในเมืองและชนบท ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย ปัญหา การปนเปื้อน ในดินและในน้ำ ปัญหามลพิษทางทะเล ปัญหาเรื่องฝุ่นละอองในอากาศที่เกิดจากภาคการเกษตรและ อุตสาหกรรม ฯลฯ สำหรับขอบเขตพื้นที่ได้ลงพื้นที่อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษาได้ศึกษาจากการเข้าไปอยู่ร่วมประสบการณ์ตรงและข้อมูลสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของผู้คน และสิ่งแวดล้อม จึงเกิดการซึมซับเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และหาวิธีการหรือหนทางที่สามารถนำเรื่องราวเหล่านั้น มาแสดงออกในรูปแบบของศิลปะ โดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนสนทนา บันทึกภาพ ภาพเคลื่อนไหวการทำงานในครั้งนี้ มีทีมงานเป็นจำนวนมาก แต่ตัวละครหลักคือผู้เขียนและปะติ ทองดี โดยมีทีมงานร่วมกันวิเคราะห์วางแผนขั้นตอน ต่าง ๆ สร้างงานจริงและประสานส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างการรวบรวมข้อมูลเขียนหนังสือเพื่ออธิบายเหตุปัจจัย ต่าง ๆ สรุปและจัดทำเอกสารเพื่ออธิบายเหตุผลและปัจจัยต่าง ๆ ของการทำงานครั้งนี้

6. การสร้างสรรค์ผลงาน

6.1 การกำหนดเนื้อหาและเรื่องราว

ดังที่กล่าวมา ผู้เขียนให้ความสำคัญของเนื้อหาและเรื่องราว ในการสร้างสรรค์ผลงานล้วนแล้วแต่มาจาก ประสบการณ์ชีวิต เป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อหาสาระสำคัญและความเป็นปัจจุบัน ดังนั้นการเติมข้อมูล การเปิดรับ สถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อรับทราบถึงปัญหาอย่างแท้จริงจึงเป็นปัจจัยสำคัญ

สำหรับผลงานที่สร้างขึ้น คือ การเสนอมิติภาพใหม่ทางความคิด เพื่อเป็นหลักฐานแก่สาธารณชนโดยใช้ประสบการณ์ ร่วมของผู้ชมในการตีความ มิใช่การเสนอสูตรสำเร็จของความรู้ หากแต่เป็นการชักชวนให้มนุษย์ได้ตั้งคำถาม เพื่อการเรียนรู้ชีวิต สังคม ความเป็นปัจจุบันของตนเอง โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกระตุ้นให้สังคมได้ขบคิด ดังนั้นการสร้างผลงานจึงขึ้นอยู่กับเนื้อหาและเรื่องราวที่มีความสำคัญ น่าสนใจสำหรับคนส่วนใหญ่ ผลงานศิลปะ ไม่ควรเป็นสมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง ควรเป็นสมบัติของมนุษยชาติคือเป็นวัตถุทางปัญญาของโลกนั่นเอง

สำหรับหัวข้อ “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ” จะมีเนื้อหาประเด็นในการส่งเสริมตัวตนและ ความสำนึกรักในชาติพันธุ์ จิตวิญญาณแห่งบรรพบุรุษที่คอยประสานระหว่างผู้คนและส่งเสริมวิถีชีวิตในการรักษา ผืนป่า ต้นน้ำลำธาร ให้แก่คนรุ่นหลังได้สืบทอด นับว่าเป็นเรื่องราวที่น่าเศร้าเพราะในปัจจุบันเยาวชนรุ่นหลัง มักจะมองข้ามภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีความสำคัญไป หากมองไปแต่ความเจริญข้างหน้า จนลืมย้อนมองถึง รากวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้คนรุ่นหลังนั้นตีตัวออกห่างจากวิถีชีวิตเดิมที่เคยหล่อเลี้ยง และปกป้องผืนป่า รวมไปถึงการขาดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนและในที่สุดก็จะขาดการรับรู้

ความสำคัญเรื่องชาติพันธุ์ของตนเองไปจนหมดสิ้น การทำศิลปะในครั้งนี้จึงเสมือนเป็นการกระตุ้น กระตุ้นเพิ่มเติม และส่งเสริมให้ผู้คนได้ตีความและได้เห็นถึงความงามของประวัติศาสตร์จากบรรพบุรุษ ความสำคัญแห่งชาติพันธุ์แห่งปกากะญอ โดยการทำงานศิลปะในครั้งนี้จะผ่านเนื้อหาในรูปแบบ เทคนิค และการนำเสนอในรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย การอุปมา อุปไมย ให้ผู้ชมได้เห็นถึงสถานะที่ผู้เขียนได้ประสบในขณะนั้น ซึ่งผู้เขียนให้ความสำคัญระหว่างประสบการณ์ชีวิต ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้เขียนให้ความสำคัญแก่นื้อหาเรื่องราวของมนุษย์ ภายใต้กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า สังคมไทยในปัจจุบันกำลังก้าวไปสู่ปัญหาเดียวกันกับชาติตะวันตกซึ่งประสบก่อนหน้านี้แล้ว สำหรับสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง พัฒนาไปสู่สังคมวัตถุนิยม การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปสู่สังคมวัตถุนิยม ھاใช้การเปลี่ยนแปลงเพียงวัตถุเท่านั้น หากแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ไปสู่ระเบียบใหม่ทางสังคมตั้งแต่เกิด ดูเหมือนว่าเวลาการมีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันถูกจัดระเบียบเป็นสูตรสำเร็จไปเสียแล้ว การสูญเสียความเป็นส่วนตนของมนุษย์ในยุคปัจจุบันกำลังสิ้นสุดลง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ของสังคม นำเรื่องราวเหล่านี้มาบอกเล่าผ่านผลงานศิลปะเพื่อสะท้อนเรื่องราวของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้นในโลก ชักชวนให้มนุษย์เผชิญกับประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการตั้งคำถามแก่ตนเองต่อสิ่งแวดล้อมแบบใหม่ และเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมสำหรับตนเองและสังคมต่อไป

6.2 การค้นหารูปแบบศิลปะที่ตอบสนองต่อนื้อหาและเรื่องราว

จากหลักการที่ว่า “นื้อหา เรื่องราว กำหนดรูปแบบทางศิลปะ” ผู้เขียนไม่กังวลปัญหาความเป็นสไตล์ส่วนตัวหรือความต่อเนื่องของสไตล์ ความทันสมัย หรือวัสดุ เทคนิคการออกแบบผลงานเกิดขึ้นเป็นโครงการเพื่อตอบสนองจุดประสงค์ของนื้อหาในแต่ละเรื่องผู้เขียนให้ความสำคัญแก่ “นื้อหา - เรื่องราว” เป็นหลักจึงทำให้ผู้เขียนไม่ติดกับดักทางเทคนิค แต่เน้นการสร้างให้ภาพทางความคิดปรากฏอย่างไม่จำกัดวิธีการและปรับแก้ไปตามสถานการณ์ของพื้นที่ที่จะนำพาไป ตัวอย่างเช่น ผลงานโครงการ “เดชาแห่งขุนเขา ชายผู้มีกาน้ำสองใบ” ที่มีแกนความคิดเดียวกันแต่ถูกจัดแสดงในพื้นที่และวิธีการที่แตกต่างกัน ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางศิลปะและความพึงพอใจของผู้เขียนเป็นหลัก

การทำศิลปะในครั้งนี้มิใช่การ “นำประเด็นมาใช้” เพียงเท่านั้น แต่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคนบนดอยและคนในเมือง เพื่อสร้างเรื่องเล่าที่ส่งเสริมเรื่องราวของชาติพันธุ์ ภูมิปัญญา ตำนานที่เกี่ยวกับป่า ฯลฯ ให้มีตัวตนขึ้นมา โดยผู้เขียนได้เข้าไปใช้ชีวิตกับผู้คนเหล่านั้นจริง ๆ จึงได้สัมผัสถึงประสบการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนคุณค่าของบทกวีและเรื่องเล่าต่าง ๆ ในตัวตนของพวกเขา ผู้เขียนจึงวางตัวเองไว้ในฐานะผู้รับฟังจากตรงกลางเป็นผู้บอกเล่าเพียงเท่านั้น มิได้เป็นผู้กำหนดเรื่องเล่าหรือความคิดใด ๆ ทั้งสิ้น หากแต่ปล่อยให้เรื่องเล่าดำเนินไปอย่างมีชีวิตชีวา คอยมองดูจิตวิญญาณเหล่านั้นไหลจากตาน้ำสู่กลางเมืองกรุง

6.2.1 จากโครงการวิจัย สู่ผลงานศิลปะ “เดชาแห่งขุนเขา ชายผู้มีกาน้ำสองใบ”

โครงการนี้เรียกได้ว่าเป็นโครงการต้นน้ำของความสนใจเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของ ปกาเกอญอ อันได้รับแรงบันดาลใจต่อยอดมาจากโครงการวิจัยเพื่อออกแบบโลโก้ (Logo) ผลิตภัณฑ์ของชาวปกาเกอญอภายใต้โครงการที่ชื่อว่า “ชีวาป่าดอย” เนื่องจากการค้นพบเรื่องราวและเรื่องเล่า ภูมิปัญญา และองค์ความรู้นั้นเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนัก ความรู้ต่าง ๆ ที่หาไม่ได้จากในเมืองหรือห้องสมุดใด ๆ ได้จุดประกายความคิดทางศิลปะที่จะนำเรื่องเล่าของชาติพันธุ์ปกาเกอญอ มาบอกเล่าโดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการบอกเล่าเรื่องราวในแต่ละครั้งก็จะปรับเปลี่ยนวิธีการนำเสนอไปในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังคงหลัก “เนื้อหา เรื่องราว กำหนดรูปแบบทางศิลปะ” เป็นสำคัญอันดับแรก

การเข้าไปศึกษาข้อมูลของผู้คนบนดอยเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นกลับมาวิเคราะห์และต่อยอดเพื่อสร้างแนวคิดและกระบวนการออกแบบสัญลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวผลิตภัณฑ์ โครงการนี้เกิดขึ้นจากการร่วมมือระหว่างมูลนิธิรักษ์ไทย รำเปิงกระบอกเสียงสถานและคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาพที่ 4 Design “ชีวาป่าดอย”

(© Supachai Sastrasara 2016)

ภาพที่ 5 Installation “Decha of mountain, the man who have two kettles”

(© Supachai Sasrasara 2016)

7. การสร้างสรรค์ผลงาน “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ”

สำหรับผลงานโครงการ “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ” ประกอบด้วยการนำเสนอผลงานประติมากรรมที่มีความสูง 1.7 เมตร โดยใช้กระต่ายเป็นวัสดุหลักในการผลิต ตั้งอยู่บนทิวทัศน์ (Landscape) จำลองจากทัศนียภาพจริงจากอำเภอถ้ำเขาวงกต ภายใต้อาคารและส่วนประกอบสุดท้ายที่ขาดไม่ได้คือ ฉากเรื่องเล่าที่ถูกเรียบเรียงขึ้นมาใหม่จากบทสัมภาษณ์ของคุณทองดีอันถูกเขียนลงบนกำแพงห้องแกลเลอรีองค์ประกอบเหล่านี้เป็นเพียงฉากหนึ่งในการเล่าเรื่องเท่านั้น จุดประสงค์หลักของผลงานชิ้นนี้ คือ การสร้างพื้นที่พูดคุยที่เป็นวงกลมและสร้างพื้นที่แห่งการแลกเปลี่ยนสัจธรรมของชีวิตแต่ละแขนง (จากผู้คนที่แตกต่างกันทั้งอาชีพและวิถีคิด) ทั้งหมดนี้ก็เพื่อมุ่งสู่การสร้างฝันป่า แม่น้ำ แผ่นดิน ชีวิตผู้คน และสรรพสิ่ง โดยใช้กระบวนการทางศิลปะเป็นตัวชักจูง เชื่อมโยง ก่อเกิดพลังสร้างสรรค์ การร่วมมือกันที่จะปกป้องพิทักษ์โลกใบนี้ให้ดำรงอยู่และงดงาม

7.1 ขั้นตอนของผลงาน “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ”

7.1.1 การให้คุณค่าของวัสดุโดยการนำเอากระต่ายไซเคิลมาใช้งานในเทคนิคเปเปอร์มาเช่ ถือว่าเป็นความท้าทาย เพราะผลงานมีขนาดใหญ่และด้วยวัสดุที่มีการหดตัว ขั้นตอนเหล่านี้จึงต้องทำงานร่วมกับผู้ชำนาญการและประติมากรในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

7.1.2 ขั้นตอนการทดลองการสร้างผลงานจากกระดาษระหว่างศิลปินผู้ชำนาญกระบวนการทางเทคนิค และช่างปั้น จนออกมาเป็นผลงานที่สมบูรณ์ พึงพอใจเป็นอย่างมาก ผลงานสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกจาก เนื้อกระดาษและการวาดทับ ให้ความรู้สึกรมีชีวิต ประกอบกับวัสดุจริงอย่างกาน้ำทั้งสองใบที่เคลือบไปด้วย เชม่าไฟตลอดเวลา 15 ปีที่ผ่านมา

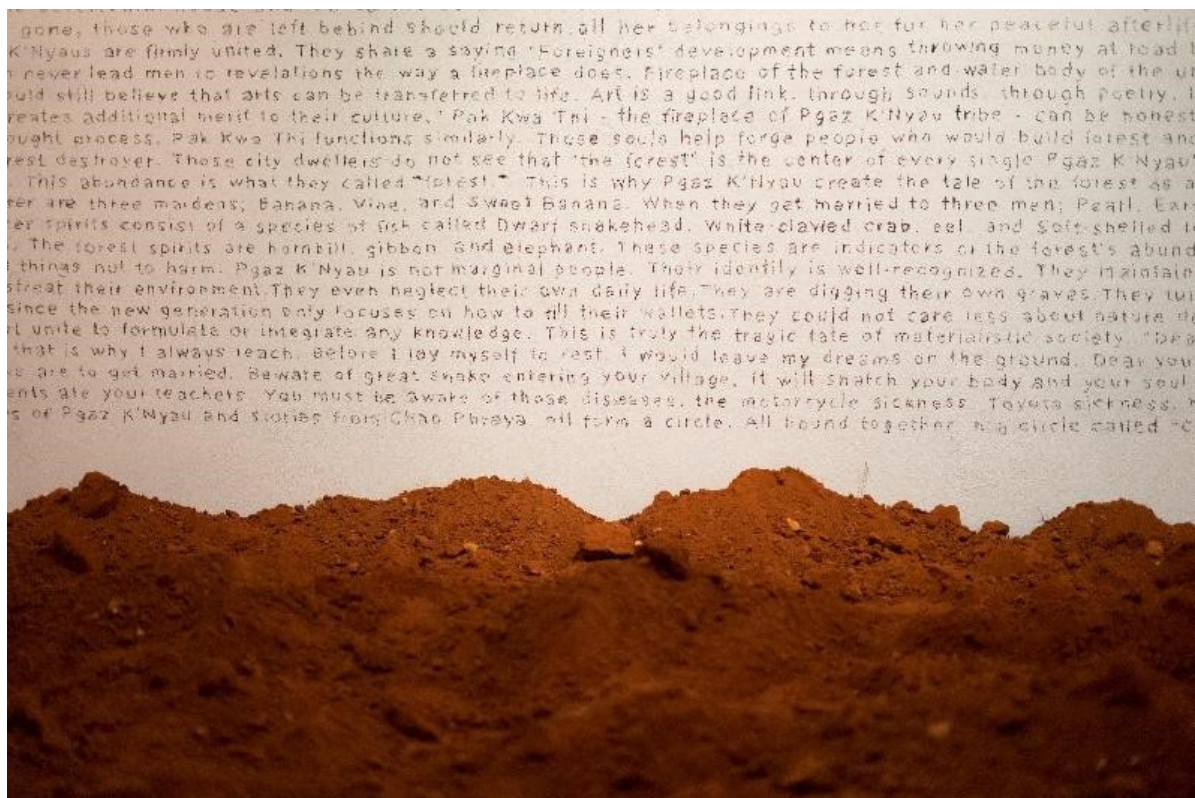
ภาพที่ 6 กาน้ำทั้งสองใบที่เคลือบไปด้วยเชม่าไฟตลอดเวลา 15 ปีที่ผ่านมา

(© Supachai Sastrasara 2017)

7.1.3 ขั้นตอนการขึ้นรูปตามแบบเพื่อถอดพิมพ์ ก่อนที่จะหล่อด้วยวัสดุกระดาษ

7.1.4 ปะติ ทองดี (นักคิด, นักปราชญ์ของชาติพันธุ์ปกากะญอ) และผู้เขียน สหายต่างวัยในวงสนทนา พร้อมกับการขับกล่อมดนตรีหลาย ๆ ครั้งของบทสนทนายิ่งทำให้ความสัมพันธ์แนบแน่น พรั่งพรู ระหว่างคนต้นน้ำ กับคนที่มาจากปลายน้ำ ต่างทำหน้าที่ของกันและกันที่จะผลักดันเรื่องราวของผืนป่าและสายน้ำ แผ่นดินแม่ ผู้ให้กำเนิดชีวิต อาหารหล่อเลี้ยงผู้คนทั้งบนดอยและที่ราบ

7.1.5 ผลงานชิ้นนี้สร้างสรรค์ขึ้นจากทีมงานไม่ต่ำกว่า 30 ชีวิต ทั้งประติมากร จิตรกร นักเขียน นักเล่าเรื่อง แม้กระทั่งนายอำเภอกัลยาณิวัฒนาที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการขนส่งดินแดง จำนวน 5 คิว มาয়ั้งเกลเลอรี่เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมได้ตามความต้องการของศิลปิน ประกอบกันเป็นการเล่าเรื่องของชีวิตผู้คน และความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าผ่านผลงานศิลปะ

ภาพที่ 7 พื้นที่ในเกลเลอรีที่เต็มไปด้วยดินแดงจากอำเภอกัลยาณิวัฒนาและเรื่องเล่าบนผนัง

(© Supachai Sastrasara 2017)

8. การนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการศิลปะ “เรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ”

เหล่าบรรดาแขกศิลปิน นักเคลื่อนไหวเรื่องสิ่งแวดล้อมของชุมชนคนในเมืองและบดออยมาร่วมวงสนทนาขยายความหมายของชีวิต บทสนทนางกลม ภายใต้วงล้อมแห่งไฟ ผักขวาทิ (เตาไฟสำหรับประกอบอาหาร) ของพี่น้องปกากะญอถูกนำมาเป็นตัวเอกในนิทรรศการในวันเปิดงานพร้อมกับปะติ ทองดี ถักทอบทเพลงและบทกวีเล่าเรื่องราวของความสัมพันธ์ของชีวิตกับป่า ผู้นำสูงสุดแห่งขุนเขา นายอำเภอผู้ให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิด พร้อมกับเล่าเรื่องราวของพื้นที่และนโยบาย ก่อเกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้คนมากมายในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความหมายแห่งชีวิต ผู้เขียนขยายบทของศิลปะออกสู่ชีวิตจริง โดยใช้กระบวนการและชิ้นงานเป็นตัวกระตุ้น เพื่อไปสู่จุดหมายที่แท้จริง จิตวิญญาณของผู้คน ผืนป่า สายน้ำ แผ่นดินความอุดมสมบูรณ์เพื่อส่งต่อให้ลูกหลานสืบไป

ภาพที่ 8 วงสนทนาวงกลมที่เกิดขึ้นระหว่างคนในเมืองและคนบนดอยเพื่อขยายความหมายของชีวิต
(© Supachai Sastrasara 2017)

ภาพที่ 9 ประติมากรรม ชายผู้มิกาน้ำสองใบในเชิงสัญลักษณ์พร้อมทำหน้าที่รับใช้จิตวิญญาณของผู้ร่วมเดินทางสู่ฝัน
(© Supachai Sastrasara 2017)

ภาพที่ 10 ประติมากรรม ชายผู้มีกาน้ำสองใบในเชิงสัญลักษณ์ ในสถานที่ต่าง ๆ
(© Supachai Sastrasara 2017)

ภาพที่ 11 ประติมากรรม ชายผู้มีกาน้ำสองใบในเชิงสัญลักษณ์ ในสถานที่ต่าง ๆ
(© Supachai Sastrasara 2017)

ภาพที่ 12 ปะติ ทองดี นักคิด นักต่อสู้ ผ่านบทเพลงและเตหน่า เครื่องดนตรีของพี่น้องปกากะญอ
(© Supachai Sastrasara 2017)

9. ความรู้ใหม่และอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของความคิด ภายใต้ประสบการณ์การดำเนินชีวิตของผู้เขียน ซึ่งไม่ถูกตัดขาดจากวิถีชีวิตเป็นส่วนหนึ่งในฐานะอาจารย์ ผู้สร้างสรรค์ นักกิจกรรม และเป็นผู้จัด ผู้ผลิตการเคลื่อนไหวทางสังคม เนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเนื้อหาหลักต่อการขับเคลื่อนตลอดเวลาว่า 30 ปี ดังจะเห็นจากผลงานที่ผ่านมาของผู้เขียนในการขยายความหมายและพื้นที่ทางความคิดสู่ชีวิตจริง

9.1 ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ความรู้ใหม่ที่ได้รับมาจากการประสบการณ์การทำงานในครั้งนี้ คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเข้าไปรับทราบ เรียนรู้ การเห็น ทำให้ขยายวงของพื้นที่ทางศิลปะมากขึ้น ทั้งรูปแบบเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์ออกไปสู่วิถีความเป็นจริงมากขึ้น กระบวนการทางการเชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกยอมรับและขยายพื้นที่ออกไปสู่สังคมมากขึ้น

9.2 ปัญหาที่พบในขณะปฏิบัติงาน

9.2.1 ปัญหาทางวัฒนธรรมและภาษาในการเข้าไปศึกษาในพื้นที่ในช่วงระยะแรกเริ่ม ในการสื่อสารทำความเข้าใจ แต่ปัญหาต่าง ๆ ก็ลดระดับลงโดยการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ เรียนรู้ เข้าไปคลุกคลีอยู่กินร่วมเผ่าสังเกตการณ์

9.2.2 ปัญหาการออกแบบผลงานในลักษณะการจัดวาง (Installation) แม้จะมีปัญหาอย่างมาก เพราะตั้งใจใช้ส่วนประกอบและทีมงานหลายภาคส่วนในการดำเนินงานต่อจิ๊กซอว์ภาพในความคิดให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้

9.2.3 ปัญหาเทคนิคและการดำเนินงาน วัสดุที่ทำจากกระดาษ (เปเปอร์มาร์เช่) มีขั้นตอนที่ซับซ้อน เพราะมีขนาดใหญ่ ปัญหาการย้ายวัสดุ (ดิน) ที่นำมาจากอำเภอภักดีพัฒนาจำนวนมาก และอุปสรรคในการขนย้ายที่ผ่านหลายขั้นตอน ปัญหาการเขียนตัวหนังสือบนผนังที่มีขนาดใหญ่ ผนังซึ่งเป็นซีเมนต์กับวัสดุเกรยอนที่เขียนยากมาก การติดตั้งผลงานในครั้งนี้ใช้เวลาเตรียมการ 3 เดือนและติดตั้งผลงานถึง 15 วัน ทั้งหมดก็เพื่อผลิตผลงานออกมาได้อย่างมีคุณภาพอย่างที่ได้คิดไว้

10. สรุปได้ว่าการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเรื่องเล่าของคุณทองดีกับชายผู้มีกาน้ำสองใบ

1. เป็นการขยายบริบททางศิลปะไปสู่ชีวิตจริงและพื้นที่จริง คือการทำงานร่วมระหว่างศิลปินและนักคิดนักปราชญ์ในชุมชน
2. การขยายความเข้าใจระหว่างผู้คน โดยใช้กระบวนการทางศิลปะเป็นตัวขับเคลื่อน ปลุกจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน เช่น การขยายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและราษฎร ผู้ชมผลงานเข้าใจปัญหาผ่านผลงานศิลปะและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่หนทางแก้ปัญหา
3. การนำความรู้ประสบการณ์มาใช้ในการสอนให้กับนักศึกษาและใช้จริงในวิชาที่สอนศิลปะกับชุมชน

Reference

Arthouse School. "Silp Bhirasri." Art house school. Accessed March 7, 2019. <https://cmu.to/v5JmZ>.

Pattaratanakun, A. "Lūang Luk Chīwit Laisatai Khon Yuk 4.0 Rīanrū Khon ‘ūn Nōi Long Tæ Mī Khwām Prōngsai Māk Khun. [Deep in life... Lifestyle of 4.0 era people learn less but more transparent]." Matichon. Accessed 2017. https://www.matichon.co.th/lifestyle/news_449108.

Maier, k. "Jenan Francois". Wikipedia The Free Encyclopedia. Accessed March 17, 2017. <https://cmu.to/eR3Gc>.

_____. "Michelangelo." Wikipedia The Free Encyclopedia. Accessed August 11, 2019. <https://cmu.to/Okypq>.

Supawan. "Thritsadī Khōng Dio‘ī. [Dewey’s theory]." Blogger. Accessed 2017. <http://supaa114.blogspot.com/p/4.html>.

Kitirianglarp, K. "Rao Thuk Khon Khū Sinlapin : ‘awatthu Suksā Wādūai Rængngān. ["We Are All Artists": A Study on Labor]." *Journal of Sociology and Anthropology* 33, no. 2 (July/December 2014). Accessed December 14, 2017. <https://socanth.tu.ac.th/wp-content/uploads/2015/02/JSA-33-2-kengkij.pdf>.